

УДК 37.014.5.091.4

*Олена Семенов,
м. Суми*

НАЦІЄТВОРЧА КОНЦЕПЦІЯ ІВАНА АНДРІЙОВИЧА ЗЯЗЮНА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті на основі аналізу наукових розвідок, художньо-педагогічного наративу «Педагогіка добра», численних виступів доктора філософських наук, професора, академіка НАПН України І. А. Зязюна окреслено основні концепти націєтворчої концепції ученого-філософа, естета, педагога і психолога, основоположника педагогічної майстерності в умовах викликів і перспектив реалізації Концепції «Нова українська школа» (2016).

Ключові слова: *націєтворча концепція, педагогічна освіта, Іван Андрійович Зязюн, особистість, школа, учень, учитель, честь, гідність, педагогіка добра.*

Постановка проблеми. *Випереджувальна модернізація педагогічної освіти, підвищення статусу вчителя в українському*

суспільстві, якісна професійна підготовка майбутніх учителів в умовах закладу вищої освіти – таку мету поставили ініціатори концепції розвитку педагогічної освіти. Громадське обговорення проекту відбулося в січні 2018 року (Проект концепції розвитку педагогічної освіти, 2017). Ключові ідеї важливого документу попередньо окреслені в Законі України «Про освіту» (2017), а також у Концепції «Нова українська школа» (2016). Зокрема, в Концепції «Нова українська школа» (Товкало, 2016) означено основні вектори розвитку загальноосвітньої і вищої школи у ХХІ ст.: інтегрованість змісту освіти на основі компетентностей, важливих для сучасної, конкурентноздатної на національному та глобальному ринку праці особистості; упровадження інноваційних методик навчання; умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно; педагогіка партнерства учня і вчителя; процес виховання, побудований на загальнолюдських та національних цінностях; децентралізація як ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.

До завдань реалізації стратегічних концепцій ХХІ століття фахівці відносять і завдання формування у суб'єктів учіння через змістові лінії оновлених навчальних програм формальної та неформальної освіти загальнолюдських, морально-етичних цінностей: гідності, чесності, справедливості, турботи, поваги до життя, поваги до себе та інших людей. Наймодерніші технології неспроможні виховати патріота і гідного громадянина без поваги до своєї Вітчизни, історії, традицій і власного «Я», – цілком слушно зазначає Г. Філіпчук (2014, с. 346).

На глибоке переконання Івана Зязюна, основоположника наукової концепції про гармонійне поєднання мистецтва і педагогіки в підготовці вчителя й автора Державної програми «Вчитель» (2002), освіта має бути національною, націєтворчою, патріотичною, громадянською і орієнтуватися насамперед на потреби та розвиток людини й суспільства (Зязюн, 2011). Головне в людині, читаємо у художньо-педагогічному наративі «Педагогіка добра» І. Зязюна, – «її духовність, що формується на засадах національної культури» (Зязюн, 2000, с. 304).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для окреслення нової траєкторії навчання у загальноосвітній та вищій школі,

утвердження формальної, неформальної та інформальної освіти важливу роль відіграє Закон України «Про освіту» (2017). Питання модернізації педагогічної освіти, розроблення сучасної моделі педагогічної професії в контексті очікувань суспільства, перспектив розвитку національної економіки та глобальних технологічних змін, неперервного професійного розвитку педагогічних працівників – у центрі фахової уваги Л. Гриневич, В. Кременя, О. Співаковського, Л. Лук'янової, Н. Ничкало та ін. Культурні цінності та пріоритети, феномен педагогічної майстерності, філософію педагогічної дії Івана Андрійовича Зязюна досліджують В. Андрущенко, В. Кремень, Г. Васянович, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, А. Кузьмінський, О. Кучерявий, М. Лещенко, О. Лавріненко, В. Моргун, Н. Ничкало, В. Рибалка, М. Степаненко, Н. Тарасевич, Л. Хомич, Т. Усатенко та ін.

Мета статті. У межах статті розкриємо основні концепти націєтворчої концепції І. Зязюна в умовах викликів і перспектив реформування сучасної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових праць Івана Андрійовича Зязюна дає підстави розглядати поняття «педагогічна освіта» як цілісну багаторівневу систему, що включає взаємопов'язані складові: профорієнтаційна робота серед учнівської молоді, підготовка педагогічних кадрів, післядипломна педагогічна освіта, об'єднані націєтворчою ідеєю і відкритістю до інновацій. Серед концептів націєтворчої концепції неперервної педагогічної освіти академіка Івана Зязюна особливе місце займають концепти *людина, особистість, школа, учень, учитель*. Розгляд концептів здійснюємо на основі аналізу наукових розвідок ученого-філософа, естета, педагога і психолога та на основі художньо-педагогічних наративів, викладених як у книзі «Педагогіка добра», так і в численних виступах фундатора педагогічної майстерності.

Дослідники (Г. Васянович, М. Лещенко, М. Степаненко, Т. Усатенко) акцентують увагу на оригінальному типі науково-педагогічних текстів як за змістом, так і за жанром і стилем викладу – художньо-педагогічному наративі (з англійської «*narrative*» – «оповідь») та наратологічних методах, які використовував Іван Андрійович для розгляду принципів

народності, громадянськості, патріотичності, опису педагогічної майстерності. Власне, і книгу «Педагогіка добра» автор назвав «духовною сповіддю про те, як добрі люди допомогли стати людиною, і передусім такою, яка не лише говорить про добро, а й здатна продукувати його» (Зязюн, 2000, с. 304).

Наративи, зауважує А. Закірова (2011), подають відомості про час, місце, обставини, умови перебігу подій конкретної життєвої, навчально-виховної ситуації, враховують відрефлексований індивідуальний досвід. Художньо-педагогічний наратив «Педагогіка добра» науковці називають «духовною сповіддю» про добро як унікальний код української нації (В. Андрущенко), педагогічною поемою нашої доби (Н. Ничкало), що пронизана «тонкими мотивами радості і тривоги, захоплення й розчарування» (О. Кучерявий), «рефлексією громадянської позиції» (Г. Філіпчук) непересічної особистості естета щодо високогуманної, демократичної неперервної освіти, педагогічних та суспільно-політичних проблем, духовних цінностей учнівської і студентської молоді.

Культурний розвиток особистості в зязюнівській педагогічній спадщині (термін запропонований М. Степаненком) пов'язаний зі створенням цінностей, які, на переконання вченого-педагога, лише тоді стають цінностями, коли не допускають протиставлення однієї дитини іншій при належності до різних національностей, коли навчають кожну з них розуміти і підтримувати національні почуття, відчувати велич й історичне значення внеску кожного народу в культуру і духовний розвиток людства (Зязюн, 2009, с. 17).

Серед визначальних рис особистості, які майстерно обґрунтовував Іван Зязюн (1998), і сам, власне, слугував прикладом учителя-майстра, важлива роль відведена духовності, інтелігентності, честі й гідності (с. 123). Зазначимо, що лексема «гідність» у словнику сучасної української мови охарактеризована як сукупність рис на позначення позитивних моральних якостей; усвідомлення людиною своєї громадянської ваги, громадянського обов'язку (Яременко, Сліпушко, 2006, с. 34). Лексемі «честь» пояснено як сукупність вищих моральних принципів, якими людина керується у своїй поведінці; повага,

пошана, визнання кого-, чого-небудь (Словник української мови, 1971). Своєю управлінсько-педагогічною діяльністю-дією І. Зязюн доводив, що честь, гідність є одними з найбільш складних особистісних елементів моральної свідомості, внутрішнього світу людини; виконують роль своєрідного саморегулятора поведінки і нерозривно пов'язані з її самосвідомістю, дозволяють емоційно переживати свої вчинки, дії, почуття морального задоволення чи незадоволення.

У націєтворчій концепції І. Зязюна пріоритетне місце відведено концептам «дитина», «школа», «учень», «учитель». Концепт «дитина» широкоживаний в українській мові і символізує «дитиноцентризм національної свідомості» (термін запропонований Г. Сагач).

Звернемося до Стандарту загальної середньої освіти, який отримав назву «Нова українська школа» (2016). У документі виокремлено, зокрема, такі основні вектори розвитку нової школи: інтегрованість змісту освіти на основі ключових компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; упровадження інноваційних методик навчання; вмотивований учитель, який має свободу творчості і розвивається професійно; педагогіка партнерства учня і вчителя; наскрізний процес виховання, який формує цінності; децентралізація як ефективне управління, що надасть школі реальну автономію; сучасне освітнє середовище, що базується на інформаційно-комунікаційних технологіях. Провідне місце відведено дитиноцентризму, ставленню до учнів як до суб'єктів навчально-освітньої діяльності і переходу від школи знань до школи компетентностей, у якій буде дотримано принципу «життя – як навчання упродовж життя».

Нова школа, як показує аналіз основних положень стандарту, компетентнісно зорієнтована. Визначений у документі перелік десяти компетентностей ґрунтується на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої (всежиттєвої) освіти» (2006). У програмі, зокрема, з української мови (Мацько, Семенов, Груба, & Симоненко, 2017), що затверджена Міністерством освіти науки України у жовтні 2017 р., спілкування державною

мовою визначено як головну із-поміж базових компетентностей, якими мають оволодіти учні для формування рис національної ідентичності. Мету занять вбачаємо у формуванні інтелектуально розвиненої, морально досконалої, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, котра вільно володіє виражальними засобами сучасної української літературної мови, її стилями, різновидами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності, характеризується активною громадянською позицією, готовністю до подальшого професійно орієнтованого навчання, спроможна самостійно визначати цілі самонавчання, самовиховання й саморозвитку та дієво їх реалізовувати.

До пріоритетних завдань навчання української мови відносимо виховання громадянина і патріота Української держави; формування національної ідентичності як складника європейської приналежності, формування умінь генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства й держави; умінь конструктивно спілкуватися в колективі, проявляти лідерські якості; реагувати мовними засобами на спектр соціальних і культурних явищ, попереджувати, розв'язувати конфлікти і досягати компромісів; конструктивно керувати емоціями; адаптовуватися до нових умов; працювати у групі, в команді (Мацько, Семенов, Груба, & Симоненко, 2017).

Визнання компетентнісного підходу провідним у навчанні передбачає формування не лише предметних, а й ключових (загальноосвітніх) компетентностей, зміщення акцентів зі знаннєвого на дієвий освітній результат. Безумовно, важливі основи фундаментальних певних знань, особистих якостей і здібностей, але насамперед учневі необхідні здатність застосовувати набуті знання в конкретних навчальних і життєвих ситуаціях.

Особистісно орієнтований підхід до навчання вивищує цілісність учнівської особистості у трьох важливих сферах (Я – «Відчуваю», «Думаю», «Дію»), дбаючи про інтелектуальний, духовний, фізичний розвиток дитини. Ці ідеї сповідував і І. Зязюн (2000). У виступах перед освітянами, у своїх наукових працях він постійно доводив, що «дитина – не глина, з якої можна виліпити

все, що завгодно, вона активна особистість, яка бере з освітньо-виховних впливів лише бажане для неї» (с. 46).

Поряд із ґрунтовними знаннями, писав І. Зязюн, важливо пам'ятати: «Вивчене граматичне правило, закон фізики чи математичне рівняння зовсім не гарантують ні людині, ні суспільству блага, якщо вони не опочуттевлені, не гармонізовані єдністю інтелекту і душі, яка є критерієм добротворення» (Зязюн, 2000, с. 236). Талант учителя полягає не тільки в тому, що він повинен чудово знати предмет. Він, як поет, повинен знати душу дитини. Не нав'язувати їй невластиве з народження, а підтримувати її (Зязюн, 2000, с. 235–236). І підтримувати, сповідуючи родинне слово.

Значною мірою моральне здоров'я, моральний дух молодих громадян виховується в родині. Родинному слову вірять, ним благословляють. Рідна мова живе у нашому серці поза всілякими правилами і законами, це наша молитва, це наша честь, гідність, нескореність, мова нашої Небесної Сотні і наших захисників. Коли надто крихкими між людьми, усередині громади, між державами є цінності миру, взаємоповаги, терпимості і дружби, любові й милосердя, наявна «втрата сенсів у вихованні моральності, національної гідності, духовності, патріотизму» (В. Андрущенко) і доводиться переосмислювати чимало важливих світоглядних речей, актуальною є теза античного філософа Платона про те, що зберегти державу має державна система виховання, мета якого – допомогти кожній особистості знайти своє покликання в безмежному океані життя, свою «сродну» працю.

Якнайповніше відповідаючи менталітету українського народу, родинні міжпоколінні, трудові, мовні, побутові, мистецькі, оздоровчі, громадські традиції вироблялися впродовж усієї історії розвитку етносу і вбирають різні аспекти життя, побуту, трудової діяльності, самобутність родини, жителів певного регіону й України загалом, виховують потребу в людському спілкуванні, виховують совість, гідність, почуття спорідненості, добра і доброзичливості, розвивають уміння і моделі комунікативної поведінки, що сприяють ефективній адаптації в суспільстві, міжетнічному взаєморозумінню і взаємодії.

«Моя неповторність, – наголошував Іван Андрійович, – успадкована трохи від батька-матері, які ненав’язливо, своєю поведінкою, Людяністю і Талантом, свято зберігали культуру предків і християнську віру, дотримуючись християнських цінностей, привчали дослухатися до рідного слова, розуміти мелодії народної пісні, що володіє виключними можливостями для морального розвитку й досить активно впливає на емотивний складник свідомості, сягнути «до самого кореня її думки, зрозуміти її настрій, оволодіти природною гармонією відтворення ритміки» (Зязюн, 2000, с. 45). Академік Іван Зязюн упевнений: без християнських цінностей, які піднімають віру, гуманізм, совість, людина не може відбутися як людина. Завідувач відділу теорії і практики педагогічної освіти імені І. А. Зязюна Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України О. Лавріненко, котрий продовжує натепер ідеї академіка І. Зязюна, зазначає, що для Івана Андрійовича «мірилом естетичного поступу, справжнім смислом людського буття була українська народна пісня як вияв найвищої цінності – людяності, гармонії, душевної величі» (Лавріненко, 2016, с. 56).

Отже, реалізацію принципу «життя – як навчання упродовж життя» у прогностичній концепції І. Зязюна (термін запропонований Н. Ничкало) представлено через такий вагомий складник, як забезпечення почуттєвості. Дослідник переконував: «чим більше позитивної почуттєвості одержує дитина в перші шкільні роки, тим необхіднішою буде потреба у самоствердженні її життєвою радістю і любов’ю від процесу навчання, від спілкування з учителем, з учнями в школі. Це спрацьовуватиме вічно і сприятиме переходу навчання в самонавчання, освіти в самоосвіту, виховання й самовиховання» (Зязюн, 2009, с. 9). Школі потрібен учитель, приходить до висновку вчений, який «сам собі цікавий», тобто є самодостатньою індивідуальністю, педагог-психолог, здатний бачити в дитині передусім людину з усіма її особливостями, бажаннями і проблемами і лише потім – учня, суб’єкта навчання й виховання (Зязюн, 2012, с. 21).

Ідеї Івана Андрійовича Зязюна щодо сучасного вчителя, підготовки майбутнього вчителя для нової української школи, формування університетської культури і культури педагогічного

наставництва активно впроваджуються в систему вищої освіти. На основі фундаментального вивчення педагогічної спадщини М. Демкова, М. Драгоманова, К. Ушинського та ін., власного досвіду Іван Андрійович Зязюн збагатив педагогіку і психологію чималою кількістю нових аксіологічних смислів учительської професії: цінності самостійності (свобода, творчість, сміливість, незалежність, вибір власних цілей); щедрості (допомога, чесність, відповідальність, дружба); універсалізму (широта мислення, рівність, захоплення прекрасним, мудрість).

Головне місце в націєтворчій концепції педагогічної освіти Івана Зязюна відведено і підготовці майбутнього вчителя, зокрема, індивідуальній роботі, ретельному відбору на вчительську професію через співбесіду з молодими людьми, котрі виявили зацікавлення. У художньо-педагогічному наративі «Педагогіка добра» І. Зязюна (2000) читаємо: «... визначальна роль учителя в роки моєї юності для мене і моїх одноліток була настільки значущою і незамінною, що до цього часу я дотримуюсь переконання, що вчитель – основоположна сила соціального відтворення – культурного, економічного, політичного. Без цього неможливе осягне майбутнє. Певно, це загальнопланетарна закономірність» (с. 13).

Упровадження Концепції «Нова українська школа» шляхом нових методичних технологій і профільного навчання, важливість аксіологічної взаємодії суб'єктів навчання, переорієнтації від знаннєвої на компетентнісно-діяльнісну парадигму – усе це потребує учителів, які здатні ефективно працювати в умовах зростання обсягів інформації, прагнуть до професійного розвитку, саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації і здійснюють через педагогічну дію, проектуючи уроки та виховні заходи, створюючи атмосферу дослідницько-пізнавальної співпраці, власним прикладом формують дослідницьку позицію, високий рівень громадянської культури України. Загалом перспективні завдання освітньої парадигми і розвитку національної самосвідомості молодих громадян в Українській державі має виконувати учитель-майстер, який виробив нову якість професійно-педагогічної дії і працює у фасилітативному форматі освітньої діяльності нової української школи.

У формуванні почуттєвого світу учнів вирішальну роль відіграє мовна особистість педагога-словесника. Досвід підтверджує: учитель як елітарна мовна особистість, котра глибоко шанує українську мову, має фундаментальні знання мови та літератури в поєднанні з традиціями національного виховання і вважає їх часткою свого світогляду та світосприйняття, відзначається мовним чуттям, спроможний забезпечити ефективний педагогічний вплив, здатна виховати іншу елітарну мовну особистість. Безумовно, повноцінно українська мовна особистість може бути репрезентована лише в тому випадку, коли держава захищає проголошені Конституцією України (ст. 10) інтереси громадян.

Із професійно орієнтованою метою включаємо тексти творів Івана Зязюна до уроків української мови у 10–11 класах. Наприклад, пропонуємо таке завдання (Семенов, 2015, с. 147):

Прочитайте текст. Визначть стильову належність і тип мовлення. Яка ваша думка стосовно означених у тексті проблем? У тексті є вислів "серце віддаю дітям". Хто автор цього крилатого вислову? Що вам відомо про цього педагога. Підготуйте короткий виступ на основі підібраних наукових джерел і книги «Школа під голубим небом».

Талановитій людині треба завжди пам'ятати, що шлях до зірок пролягає через труднощі...

Труднощі – це переборення життєвих суперечностей.

... "серце віддаю дітям". Віддаю щиро, душевно, **радісно**. І виховую цим щирість, душевність, радість. Одним словом – красу. Красу пізнання, красу творчого самоствердження – праці, красу спілкування людей, зрештою, красу нашого життя.

Впевненість у собі, як правило, – результат переживання людиною своїх можливостей у вирішенні тих завдань, які ставить перед нею життя, і особливо тих, які вона ставить перед собою сама.

Покликання учителя є навчання учнів своєю Поведінкою, своїми Знаннями, своєю Людяністю, своєю Свободою, своєю Любов'ю, своїм **Щастям**, своїм Талантом (І. Зязюн).

Виконання завдань, спрямованих на формування читацько-центричної компетентності, створює природні ситуації міркувань і співпереживання, дозволяє більш якісно зрозуміти сутність особистісного характеру педагогічного знання. До того ж взаємодія мови педагогіки і мови творів художньої літератури, художньо-педагогічного наративу в освітньому процесі розширює мовно-педагогічну картину світу майбутнього вчителя, увиразнює розуміння функцій мови, виховує інтерес до педагогічно-мовленнєвої діяльності.

Вважаємо, що значною мірою досягнення цієї мети залежить від культури читання. Практичний досвід засвідчує, що часто наші майбутні учителі не прагнуть уважно читати тексти (фольклорні, художні, наукові), помітити яскраве слово, виконати аналіз художньої деталі, що є пріоритетним у дослідницькій роботі. Якщо зникне живе слово майстра на занятті, діапазону фонових знань, які допоможуть розвинути позитивну мотивацію учнів до мови, розширити коло їх життєвих вражень, студенти – майбутні учителі набудуть далеко не повною мірою.

Шлях до позитивних змін пролягає через наше серце і серце наших вихованців, – наголошував Іван Андрійович Зязюн. Почнімо із себе, з вироблення у себе готовності бути носієм високої загальної, мовної культури. Дійсно, від наших особистісних якостей, переконливого слова, культури мислення (самокритичності, глибини, гнучкості, оперативності), культури поведінки (ввічливості, тактовності, інтелігентності, коректності) значною мірою залежить мовно-національна вихованість молоді. Це є можливим, якщо педагогічна майстерність учителя неперервно вдосконалюється шляхом глибокого вивчення психопедагогіки й забезпечує високий рівень педагогічної взаємодії з учнями та колегами. Надаючи великого значення педагогічній дії, І. Зязюн (2000) доводив, що її справжня вартість виявляє себе в нерозривній єдності слова і діла двох «рівнозначних суб'єктів за змістовною сутністю – Людина і Людина» (с. 123).

Висновки. Отже, проведений аналіз численних наукових досліджень Івана Зязюна засвідчує: фундаментальна науково-філософська, освітньо-педагогічна спадщина Майстра педагогічної дії присвячена актуальним проблемам сьогодення української національної освіти. У філософсько-педагогічних, філософсько-психологічних студіях українського вченого представлено націєтворчу концепцію педагогічної освіти, в якій органічно поєднуються гуманістичний і аксіологічний підходи до розв'язання численних освітніх та наукових питань, а серцевину національної освіти становить «педагогіка добра і людинотворення». Основні положення, концепти, базові цінності дослідника – «школа як осередок культури», «учень», «учитель» – актуальні і затребувані в умовах реалізації завдань Концепції «Нова українська школа». Сучасний учитель – це педагог-

наставник, котрий уважно ставиться до особистості кожної дитини і власним прикладом допомагає помічати й цінувати неповторну красу у творах мистецтва, стимулює вихованців до естетичного саморозвитку, самоактуалізації й самовдосконалення, розвиває нестандартність і гнучкість мислення, виховує молодих, активних, діяльних українських громадян у полікультурному інформаційному просторі. Такий учитель, доводить І. Зязюн, працює у форматі самостійних творчих пошуків, що ґрунтуються на здобутках фундаментальних наук і традиційної методики. Їх унікальність полягає в аксіологічній основі вчительської дії, яка базується на трьох психологічних чинниках: інтелект – афект – воля.

Список літератури

- Закирова, А. Ф. (2011). *Основи педагогической герменевтики*. Тюмень: Издательство Тюменского государственного университета.
- Зязюн, І. А., Миропольська, Н. Є., & Хлебнікова, Л. О. (1998). *Теоретичні аспекти культури і культурного розвитку людини*. Київ: ІЗМН.
- Зязюн, І. А. (1999). Людина в контексті гуманітарної філософії. І. Зязюн, Т. Левовицький, Н. Ничкало, І. Вільш (Ред.). *Професійна освіта: педагогіка і психологія* (Вип. 1, с. 323-332). Київ, Ченстохова.
- Зязюн, І. А. (2000). *Педагогіка добра: ідеали і реалії*. Київ: МАУП.
- Зязюн, І. А. (2011). *Концептуальні підходи до розвитку багаторівневої педагогічної освіти в Україні*. Київ.
- Зязюн, І. А. (2009). Учитель в тенетах Білої книги. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології (с. 14–21). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.
- Зязюн, І. А. (2012). Немає педагогіки без педагога... *Рідна школа*, 4–5, 19–23.
- Лавріненко, О. (2016). Естетичні цінності у людиноцентристській філософії І. А. Зязюна. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ (Ред.). *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* (Вип. 45 (49), ч. 1, с. 54–62). Харків: НТУ “ХПІ”.
- Мацько, Л., Семенов, О., Груба, Т., & Симоненко, Т. (Уклад.) (2017). *Українська мова: програма для профільного навчання учнів 10–12 класів (профіль – українська філологія)*. Взято з URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
- Семенов, О. (2015). *Урок української мови у вимірах педагогічної дії*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка.
- Товкало, М. (Ред.) (2016). *Нова українська школа: основи Стандарту освіти*. Львів.
- Україна. (2017). *Проект концепції розвитку педагогічної освіти*. Взято з URL: <https://osvita.ua/school/reform/58718/>
- Україна. (1971). *Словник української мови: в 11 томах* (Т. 2). Взято з URL: <http://sum.in.ua/s/ghidnistj>
- Філіпчук, Г. Г. (2014). *Націєтворчість освіти*. Чернівці: Зелена Буковина.
- Яременко, В. В., Сліпушко, О. М. (2006). *Новий тлумачний словник української мови: 200 000 слів* (Т. 1). Київ: Аконті.

Olena Semenov

**NATION-BUILDING CONCEPTION
BY IVAN ANDRIIOVYCH ZIAZIUN IN THE CONDITIONS
OF REFORMING PEDAGOGICAL EDUCATION**

In the article, based on the analysis of scientific research, the artistic and pedagogical narrative "Pedagogy of good" in the numerous speeches of the Doctor of Philosophical Sciences, professor, academician of the National Academy of Sciences of Ukraine I. A. Ziaziun, the main concepts of the nation-building conception of the founder of pedagogical mastery, scientist-philosopher, esthete, teacher and psychologist are outlined in the context of the challenges and prospects for the implementation of the Concept «New Ukrainian School» (2016).

It is determined that in the philosophical and pedagogical, philosophical and psychological studies of Ukrainian scientist the nation-building conception of pedagogical education is presented, in which the humanistic and axiological approaches to solving numerous educational and scientific issues are organically combined, and the core of national education is «pedagogy of good and human creation».

Among the conceptions of the ideological concept of Ivan Ziaziun, a special place is occupied by the concepts of a person, a personality, a school, a student, and a teacher. The basic principles, concepts, basic values of the researcher are relevant and demanded in the context of the implementation of the objectives of the Concept «New Ukrainian School»: life – as lifelong learning, child-centered approach, transition from school of knowledge to the school of competences, pedagogy of student and teacher partnership; continuous process of upbringing, which forms values, leads to a reflection on how to preserve and develop the identity of a student and a teacher in the modern globalized world and to realize through pedagogical action.

Among the defining features of a personality, which Ivan Ziaziun skillfully justified and served as an example, an important role assigned to spirituality, intelligence, honor and dignity. I. Ziaziun always was a supporter of a return of a sense of honor and dignity to public education in the society.

Implementation of the principle of «life as a lifelong learning» in I. Ziaziun's prognostic concept is represented through the provision of sensuality. The new school is competency-oriented, and a definite list of ten competencies is based on the «Recommendations of the European Parliament and the Council of Europe on the development of key competences for lifelong (all-life) education» (2006). The most important of these is the lack of certain knowledge, personal qualities and abilities of the student, and the ability to apply competence in specific educational and life situations. I. Ziaziun also supported the following ideas: the child is not a clay from which it is possible to sculpt everything, it is an active person who perceives educational and nurturing influences desirable for him/her.

Ivan Ziaziun proved that a modern teacher works in the format of independent creative searches based on the achievements of fundamental sciences and traditional methods. Their uniqueness lies in the axiological basis of the teacher's action, which is based on three psychological factors: intelligence – affection – will.

Keywords: *nation-building conception, pedagogical education, Ivan Ziaziun, a personality, a school, a student, a teacher, honor, dignity, pedagogy of good.*

References

- Zakyrova, A. F. (2011). *Osnovy pedagogicheskoy germenевtiki*. [Fundamentals of pedagogical hermeneutics]. Tyumen: Publishing House of Tyumen State University.
- Ziaziun, I. A., Myropolska, N. Ye., & Khliebnikova, L. O. (1998). *Teoretychni aspekty kultury i kulturnoho rozvytku liudyny*. [Theoretical aspects of culture and cultural development of man]. Kyiv: IZMN.
- Ziaziun, I. A. (1999). *Liudyna v konteksti humanitarnoi filosofii*. [Man in the context of humanitarian philosophy]. I. Ziaziun, T. Levovitsky, N. Nichkalo, I. Vilsh (Eds.). *Professional education: pedagogy and psychology* (Vol. 1, pp. 323–332). Kyiv, Czestochowa.
- Ziaziun, I. A. (2000). *Pedahohika dobra: idealy i realii*. [Pedagogics of good: ideals and realities]. Kyiv: MAUP
- Ziaziun, I. A. (2011). *Kontseptualni pidkhody do rozvytku bahatorivnevoi pedahohichnoi osvity v Ukraini*. [Conceptual approaches to the development of multi-level pedagogical education in Ukraine]. Kyiv.
- Ziaziun, I. A. (2009). *Uchytel v tenetakh Biloi knyhy. Pedahohika vyshchoi shkoly: metodolohiia, teoriia, tekhnolohii*. [Teacher in the White Book Library. High School Pedagogy: Methodology, Theory, Technology]. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine.
- Ziaziun, I. A. (2012). *Nemaie pedahohiky bez pedahoha...* [No pedagogy without a teacher]. *Ridna shkola*, 4–5, 19–23.
- Lavrinenko, O. (2016). *Estetychni tsinnosti u liudynotsentrystskii filosofii I. A. Ziaziuna*. [Aesthetic Values in Man-Centered Philosophy I. A. Ziaziun]. L. I. Tovazhnyansky, O. G. Romanovsky. (Eds.). *Problems and prospects of the formation of the national humanitarian elite* (Proceedings 45 (49), Part 1, pp. 54–62). Kharkiv: NTU «KhPI».
- Matsko, L., Semenoh, O., Hrubá, T., & Symonenko, T. (Comp.) (2017). *Ukrainska mova: prohrama dlia profilnoho navchannia uchniv 10–12 klasiv (profil – ukrainska filolohiia)*. [Ukrainian language: a program for profile education of pupils of grades 10–12 (profile – Ukrainian philology)]. Retrieved from URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
- Semenog, O. (2015). *Urok ukrainskoi movy u vymirakh pedahohichnoi dii*. [The lesson of the Ukrainian language in terms of pedagogical action]. Sumy: Sumy A. S. Makarenko State Pedagogical University.
- Tovkalo, M. (Ed.) (2016). *Nova ukrainska shkola: osnovy Standartu osvity*. [New Ukrainian School: Fundamentals of the Standard of Education]. Lviv.
- Ukraina. (2017). *Proekt kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity*. [Draft concept of pedagogical education development]. Retrieved from URL: <https://osvita.ua/school/reform/58718/>
- Ukraina. (1971). *Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh*. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. (Vol. 2). Retrieved from URL: <http://sum.in.ua/s/ghidnistj>
- Filipchuk, H. H. (2014). *Natsiietvorchist osvity*. [Nation-building education]. Chernivtsi: Green Bukovina.
- Yaremenko, V. V., Slipushko, O. M. (2006). *Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 200 000 sliv*. [New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language: 200,000 words] (Vol. 1). Kiev: Aconit.

Одержано 16.01.2018 р.